

Eseul

argumentativ

Pregătire pentru Bacalaureat

Tehnici de argumentare.

Scheme de lucru. Variante rezolvate

Prefață	5
Programa de Bacalaureat (fragment). Toate profilurile	7
CAPITOLUL 1	
Textul argumentativ – între teorie și practică	
1.1. Ce este textul argumentativ? Câteva repere	9
1.2. Cum se evaluează textul argumentativ pentru examen?	
Barem, grila descriptorilor, fișă de (auto)evaluare	18
1.3. Cum citesc un text argumentativ?	
Modele de argumentare și aplicații	21
CAPITOLUL 2	
Despre ce voi argumenta? 10 scheme de lucru	31
CAPITOLUL 3	
Cum să evit greșelile?	53
Variante corectate. Câteva tipuri de greșeli întâlnite în lucrările elevilor	
3.1. Structura discursului argumentativ (coeziunea structurii)	
Greșeli de evitat	54
3.2. Conținutul argumentării (coerența textului)	
Greșeli de evitat	56
3.3. Corectitudinea exprimării	
Greșeli de evitat	65
CAPITOLUL 4	
Cum să fie textul meu argumentativ? 68 de variante rezolvate	69
A. PROBA ORALĂ – 50 de sugestii de rezolvare	69
B. PROBA SCRISĂ – 18 variante rezolvate	136
ANEXA 1 – Diverse clasificări ale conectorilor argumentativi	
ANEXA 2 – Lista argumentărilor realizate	182
BIBLIOGRAFIE	184

Textul argumentativ – între teorie și practică

1.1. Ce este textul argumentativ?

Câteva repere

În textul argumentativ este susținut un punct de vedere asupra unei teme, prin argumente și dovezi (exemple, explicații, analogii etc.), având scopul de a convinge cititorul cu privire la validitatea opiniei exprimate. A argumenta presupune a parcurge trei pași obligatorii: a susține, a dovedi și a întări. Un text este argumentativ dacă are explicit formulate o teză și cel puțin un argument care să o justifice. O părere nesușinută de argumente nu este o argumentare, ci doar o afirmație nejustificată, care poate fi neconvingătoare sau lipsită de valabilitate.

Elementele componente ale unui demers argumentativ sunt:

- a. *o temă* în jurul căreia se discută;
- b. *un protagonist* (cel care argumentează și care vrea să convingă un interlocutor asupra valabilității propriei teze) și *un antagonist* (real sau ipotetic, fiind cel care trebuie convins);
- c. cel puțin *o opinie* și unul sau mai multe *argumente*;
- d. argumente *susținute* (dovedite) și alese în funcție de tema dată, adaptate interlocutorilor, prin urmare marcate cultural și aparținând unor arii de semnificație specifice;
- e. *faze intermediare*, când opiniile se schimbă sau se consolidează, în funcție de argumentele aduse de fiecare dintre interlocutori în favoarea propriilor teze;
- f. *o concluzie*.

- 1. Citește cu atenție subiectul** și reflectează asupra cerinței pentru a înțelege problematica pusă în discuție, situația de comunicare dată (*Cine este emițătorul? Cui i se adreseză textul? În ce context? Cu ce scop?*) și care trebuie să fie poziția ta față de teză.
- 2. Clarifică termenii/definește conceptele.** Documentează-te în legătură cu tema dată, apoi alege un punct de vedere cu privire la aceasta.
- 3. Caută argumente pentru a-ți susține teza.** Alegerea argumentelor reprezintă cea mai importantă etapă. Ia în calcul mai multe posibilități, apoi alege două dintre acestea pe care le consideri cele mai puternice. Argumentele trebuie să fie „tari”, valide și să pornească de la premise adevărate în raport cu tema dată, putând fi susținute cu exemple din textul-suport sau din cultura generală, în funcție de tipul probei: scrisă sau orală.
- 4. Găsește cel puțin un exemplu potrivit** pentru fiecare argument pe care ai ales să-l dezvolți. Este de preferat ca prin argumentele și exemplele folosite să dovedești, la SCRIS, că ai înțeles textul-suport și poți să îl valorifici, iar la ORAL, că ai cultură generală și cunoștințe interdisciplinare.
- 5. Formulează logic și coerent argumentele** și ai grijă să fie dispuse fiecare în câte un alineat.
- 6. Ordonează argumentele** în funcție de importanța lor, pornind de la cel mai puternic.
- 7. Utilizează corect organizatorii textuali/conectorii argumentativi.** Aceștia pot fi conjuncții, adverbe, prepoziții, interjecții, expresii și locuțiuni conjuncționale, adverbiale, prepoziționale, verbe și expresii verbale care organizează discursul argumentativ.
- 8. Introducerea, cuprinsul și încheierea** sunt cele trei părți pe care textul argumentativ trebuie să le aibă.
- 9. Alege o intrare în text¹** care îți este la îndemână: o introducere clasică în subiect, un adevăr general, o declarație de intenție, o frază provocatoare (interogație, negație etc.). Apoi formulează clar problematica pusă în discuție și menționează poziția ta față de aceasta.

¹ Alina Pamfil, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003, p. 202.

10. Formulează o concluzie pornind de la argumentele date. Aceasta poate să sintetizeze argumentele, să reformuleze opinia, să exprime categoric atitudinea față de temă, poate fi o formulare memorabilă cu forță persuasivă sau una concisă.

11. Realizează un plan pe ciornă, ținând cont de structura textului argumentativ, în care să distribui elementele de conținut în cele patru părți clar delimitate:

- a. IPOTEZA (*Ce voi susține? Ce poziție adopt față de problematica dată?*)
- b. ARGUMENTUL 1 + DEZVOLTAREA LUI (*Cu ce și cum voi susține?*)
- c. ARGUMENTUL 2 + DEZVOLTAREA LUI (*Cu ce și cum voi susține?*)
- d. CONCLUZIA (*Cum voi sintetiza/încheia argumentația?*)

12. Pe parcursul redactării, imaginează-ți cine ar putea fi cititorul căruia îți te adresezi și care sunt așteptările sale. În consecință, vei alege adecvat exemplele și-ți vei exprima ideile, vei utiliza limbajul standard/literar, fără alunecări stilistice improprii acestui tip de text.

13. Redactează prima formă a eseului pe ciornă. Vei respecta normele limbii literare și precizarea privind întinderea textului argumentativ (numărul maxim de cuvinte). Data fiind problematica, este de preferat un stil neutru, impersonal.

14. Când așezi textul în pagină, asigură-te că apar paragrafe cu alineat, care marchează principalele părți ale discursului. În argumentarea scrisă, aşază în același paragraf argumentul și exemplele potrivite pentru acesta. Coerența discursului argumentativ este susținută și de organizarea textului în paragrafe.

15. În redactare, vei avea în vedere structura textului argumentativ și mijloacele lingvistice ale exprimării unei aprecieri. Pentru aceasta:

- a. Vei utiliza paragrafe și alineate. Organizarea ideilor în scris, într-un text argumentativ coherent, cu echilibru între componente, este redată grafic prin alineate, care trebuie să marcheze cele trei părți mari ale textului (introducere, cuprins și încheiere) și să indice clar argumentele. Paragraful este un fragment unitar dintr-un text, care cuprinde o anumită idee/argument și reprezintă o secvență/subdiviziune despărțită de restul textului prin alineat nou. Paragrafele care cuprind cele două argumente trebuie să fie bine dezvoltate, similare ca dimensiune și mai ample decât paragrafele care conțin ipoteza sau concluzia. Un text argumentativ are cel puțin patru sau cinci paragrafe, fiind structurat astfel:

INTRODUCEREA/IPOTEZA

- (alineat): enunțarea temei propuse și clarificarea conceptelor (aserțiunea);
- (alineat): formularea propriei opinii/pozиїi față de tema propusă și o enunțare a celor două aspecte principale care vor fi urmărite în argumentare.

- (paragraful 1/secvența 1): argumentul 1 (afirmația care cuprinde ideea principală) și dezvoltarea (explicarea, dovedirea) argumentului;
- (paragraful 2/secvența 2): argumentul 2 (afirmația care cuprinde ideea principală) și dezvoltarea (explicarea, dovedirea) argumentului;

Observație! În mod obișnuit, se stabilesc două paragrafe, fiecare incluzând argumentul și exemplele adecvate (chiar și unele concluzii). În cazul unor eseuri mai elaborate, pot fi mai multe paragrafe, însă cerința de examen precizează numărul argumentelor care se punctează: două.

CONCLUZIA

- (alineat): propoziție declarativă cu valoare de adevăr, relevantă față de temă (sinteză argumentelor, întărirea ipotezei).

Observație! În acest paragraf nu se mai folosesc verbe de opinie sau conectori precum: părerea mea este că..., consider că..., ci doar structuri conclusive (prin urmare, în consecință etc.).

- b. Vei folosi conectori logici în punctarea alineatelor, a paragrafelor, iar pentru marcarea elementelor constitutive ale argumentului: verbe de opinie, adverbe/locuțiuni adverbiale de mod folosite ca indici ai subiectivității evaluative, conjuncții/locuțiuni conjuncționale cu rol argumentativ, utilizate pentru exprimarea raporturilor de tip cauzal, consecutiv, final, concluziv etc., conectori argumentativi. De regulă, conectorii se despart prin virgulă de restul enunțului.

Așadar, în structurarea argumentării, vei avea în vedere următoarele:

I. În introducere/ipoteză se precizează ideea principală (teza) ce urmează a fi demonstrată și se exprimă propria opinie față de aceasta.

Primul paragraf are ca scop captarea atenției cititorului, pentru a-l determina pe acesta să citească mai departe (de exemplu, printr-o frază provocatoare sau o întrebare) și introducerea în subiect (cadrul general), pentru ca acesta să devină curios în legătură cu aspectele particulare ce urmează să fie abordate.

Formularea tezei reprezintă ideea care va fi suștinută de-a lungul întregului eseu, fiind urmată de menționarea poziției față de problematică (pro sau contra). Se utilizează verbe de opinie și conectori argumentativi, de exemplu: *consider că, în opinia mea, părerea mea cu privire la... este că... etc.*

II. Argumentarea propriu-zisă, partea cea mai extinsă a eseului, se compune din paragrafe ce conțin argumentele prin care se dezvoltă ideea principală a eseului și susținerea lor prin dovezi (fapte, exemple, explicații, citate, prezentarea unor întâmplări, opinii de autoritate, comparații care să scoată în evidență ideea susținută, folosirea unor contraexemplu, apelul la experiența personală etc.), ordonate logic. Pentru a introduce și a lega argumentele și exemplele, trebuie utilizati conectori/cuvinte speciale de tranziție, care coreleză paragrafele și fac eseu mai ușor de citit.

În formularea argumentelor:

- se poate face apel la opinii de autoritate (ale specialiștilor în domeniul temei discutate) introduse de formulări precum: *Așa cum susține X...; Potrivit opiniei lui Y...;* sau pot fi folosite proverbe, zicători și maxime;
- se pot folosi citate sau parafrăzări din textul-suport (la SCRIS) sau, la ORAL, ale unor surse de referință (filozofi, lingviști, istorici, critici literari etc.);
- rezultatele statistice trebuie extrase din surse sigure (ex.: *În concordanță cu statistica efectuată de Institutul X...*);
- considerațiile personale nu reprezintă exemple;
- se evită formulele ce implică sentimente puternice (ex.: *toată lumea detestă..., e absurd să credem...* etc.);
- se folosesc generalizările, dar fără exagerări (ex.: *copiii consideră că... în loc de toți copiii consideră că...; în zilele noastre, puțini adolescenți mai merg la bibliotecă, în loc de în zilele noastre, nimici nu mai merg la bibliotecă*);
- se recomandă nuanțarea formulărilor (ex.: *tind să cred* în loc de *eu știu că*).

Tehnici de argumentare

- ⇒ Se poate recurge la diferite **strategii argumentative**, precum: exemplificarea, cauzalitatea, analogia, opoziția etc.
- ⇒ Demersul argumentativ poate fi **deductiv** (de la aserțiune/afirmație generală la exemple) sau **inductiv** (de la exemplu la generalizare).
- ⇒ Următoarele **aserțiuni** (asserțiunea este un enunț, afirmativ sau negativ, care este dat ca adevărat) au putere de convingere diferită, de la foarte convingătoare la foarte puțin convingătoare: fapte, judecăți, mărturii, credințe personale, prejudecăți. Altfel spus, „o argumentație solidă se bazează pe fapte, folosește cu

precauție judecătile și mărturiile, evită exprimarea credințelor personale și elimină prejudecățile².

• Se utilizează mijloace lingvistice pentru exprimarea unei aprecieri:

- **verbe de opinie:** *a crede, a considera, a presupune* etc.;
- **adverbe/locuțiuni adverbiale de mod** folosite ca indici ai subiectivității evaluative: *probabil, posibil, desigur, fără îndoială, cu siguranță* etc.;
- **conjuncții/locuțiuni conjuncționale** exprimând raporturi de tip cauzal, consecutiv, final și concluziv: *pentru că, întrucât, încât, ca să, deci, prin urmare* etc.;
- **conectori** (adverbe, locuțiuni adverbiale, conjuncții sau locuțiuni conjuncționale, structuri verbale) care ajută la exprimarea legăturilor logice dintre idei (a tipului de raționament), precum:
 - succesiunea, enumerarea: *în primul rând, în al doilea rând, în continuare, în sfârșit*;
 - adunarea: *în plus, de asemenea*;
 - alternativa: *pe de o parte..., pe de altă parte; sau..., sau...; fie..., fie...*;
 - contrastul: *dar, însă, ci, în contrast cu, dimpotrivă, spre deosebire de*;
 - opoziția sau restricția: *din contră, totuși, deși*;
 - ierarhizarea: *înainte de toate, mai presus de toate, mai important decât*;
 - comparația: *cum, ca și cum, de parcă, la fel ca, tot aşa ca, în comparație cu, în mod asemănător*;
 - concesia: *deși, totuși, cu toate acestea, chiar dacă*;
 - explicarea cauzelor: *fiindcă, datorită, pentru că*;
 - explicarea consecințelor: *în consecință, prin urmare*;
 - concluzia, sinteza: *deci, aşadar, rezumând, în final, prin urmare, în concluzie, în consecință*.
- **modalizatori** (sau elemente modale: verbe, adverbe, expresii etc.) care indică atitudinea autorului, un grad anume de certitudine, probabilitate sau dubiu în legătură cu aspectul discutat:
 - certitudinea: *cu siguranță, desigur, evident, firește, nu este nicio îndoială că...*;
 - incertitudinea, probabilitatea: *probabil, e posibil, poate, s-ar putea ca...*

² Andra Ţerbănescu, *Cum se scrie un text*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 226.

III. Concluzia presupune întărirea ipotezei, prin reluarea ei nuanțată, și sin-
teza argumentelor, oferind cititorului o imagine clară asupra poziției adoptate de
autor.

În formularea concluziei se folosesc structuri persuasive ca: *În concluzie, cu siguranță...; Așadar, cred că sunteți de acord cu mine în privința..., având în vedere că...; Prin urmare, este important de înțeles că...; În consecință, este evident că...*

În această etapă, de sintetizare, **nu se mai introduc idei noi** care nu au fost susținute în eseu.

Nu se exprimă propria opinie (*cred eu, consider că*) în paragraful de concluzii, deoarece ar produce impresia de inconsecvență și ar diminua efectul persuasiv al întregii argumentări.

În interiorul concluziei, **ipoteza se reformulează, nu se transcrie**.

Ultimul enunț se formulează astfel încât să îi dea cititorului o impresie puternică, de final.

16. Nu uita că mesajul unui text poate fi analizat și din perspectiva stilului.
De aceea, **limbajul utilizat trebuie să aibă anumite însușiri:**

- calități generale ale stilului (corectitudinea, claritatea, proprietatea și puritatea termenilor, precizia);
- calități particulare ale stilului (naturalețea, armonia etc.);
- elemente de retorică: figuri semantice (metaforă, metonimie, personificare, oximoron, epitet) și figuri retorice/de gândire (interogația retorică, perifraza, prolepsa – *Veți spune că nu se poate, dar vă pot demonstra contrariul etc.*), mijloace artistice cu forță expresivă prin care emițătorul încearcă să convingă cititorul apelând la judecările lui de valoare; însă acestea nu pot înlocui argumentele).

17. Evită următoarele tipuri de greșeli de exprimare:

- clișeele/ticurile verbale;
- pleonasmul;
- cacofonia;
- repetiția supărătoare (în unele lucrări se repetă de exemplu: *aceasta, foarte*);
- tautologia;
- truismul (adevărul evident);
- comparații nepotrivite, epitete nefondate (... *te iubesc precum iubește sclavul lumina și orbul libertatea* – I.L. Caragiale; *cunoașterea de sine este inedită; Dunărea e ca o coloană vertebrală prin care țara respiră aer*);

- dublarea prin sinonime (*tristețea și melancolia omului...; bucuria, fericirea fiecăruia...*);

- lanțul de gerunzii;
- construcțiile prolix;
- generalizările exagerate (*în ziua de azi, toți tinerii adoptă/refuză...*);
- afirmațiile nedemonstrabile.

18. Finalizează lucrarea.

- Recitește prima formă a eseului tău ținând cont de toate aceste aspecte.
- Analizează corectitudinea argumentelor și elimină erorile de logică, de relevanță.
 - Verifică distribuția ideilor în pagină, existența a (minimum) 4 – 5 paragrafe.
 - Corectează greșelile de scriere, de exprimare sau de stil, ortografia și punctuația.
 - Apreciază dacă ai respectat precizarea privind numărul de cuvinte.
 - Transcrie forma finală pe foaia de examen.

Recapitulăm!

Textul argumentativ **trebuie să fie în concordanță cu problematica pusă în discuție și să îndeplinească cele trei criterii:**

- coerența conținutului;
- coeziunea structurii;
- corectitudinea exprimării în scris și respectarea limitei de spațiu (numărul maxim de cuvinte impus) în redactarea textului.

Etapele redactării unui text argumentativ

1. Pregătirea și documentarea în vederea redactării:

- citirea textului și a cerinței pentru înțelegerea temei de argumentat;
- identificarea în cerință a conceptelor și în text a dovezilor;
- clarificarea conceptelor cu ajutorul unui dicționar sau în urma documentării (cărți și resurse online);
- documentarea pentru o bună cunoaștere a problematicii;
- formularea propriei opinii/propriului punct de vedere față de tema dată (de obicei, atitudinea este fie de susținere, fie de evidențiere a unor aspecte pro și contra);
- căutarea mai multor argumente sau exemple adecvate cerinței, inclusiv folosind metoda brainstorming sau ciorchinele/rețeaua semantică.

2. Alcătuirea planului de idei:

- selectarea și ierarhizarea ideilor într-un plan de idei, respectând structura textului argumentativ.

3. Structurarea și redactarea:

- formularea *ipotezei*;
- enunțarea și susținerea unor *argumente* (pro și/sau contra);
- precizarea *concluziei*.

4. Verificarea și corectarea lucrării, în funcție de:

- claritatea formulării tezei, respectiv a concluziei;
- existența unei legături logice între ipoteză și concluzie, dar și între argumente și concluzie;
- dispunerea argumentelor în paragrafe distincte, având o ordonare internă clară;
- utilizarea conectorilor și a tehnicilor de argumentare;
- eliminarea generalităților insuficient susținute;
- corectarea diferitelor tipuri de erori;
- numărarea cuvintelor pentru respectarea limitei date.

5. Stabilirea formei finale.

1.2. Cum se evaluează textul argumentativ pentru examen? Barem, grila descriptorilor, fișă de (auto)evaluare

Două tipuri de redactare a textului argumentativ le sunt propuse candidaților de la Bacalaureat 2018: la SCRIS – argumentare folosind în principal informațiile din textul-suport, iar la ORAL – argumentare liberă, apelând la experiența de viață și la cultura generală, de asemenea pornind de la un text dat, cu aceeași problematică.

La **proba scrisă**, subiectul I. B. este un item subiectiv de tip eseu, generat de textul-suport, care vizează producerea unui text de tip argumentativ (formularea ipotezei, anunțarea poziției, construirea a două argumente, formularea concluziei). Punctajul alocat este de 20 de puncte.

Competențele generale de evaluat sunt:

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare;
4. Argumentarea în scris și oral a unor opinii în diverse situații de comunicare.

Redactarea eseului argumentativ presupune cunoașterea și utilizarea de către candidați a unor elemente de limbaj specifice (verbe evaluative, adverbe de mod/predicative ca mărci ale subiectivității, evaluative, cuvinte cu rol argumentativ, structuri sintactice în argumentare), elemente de construcție a discursului argumentativ (structuri specifice, conectori, tehnici argumentative, eseul argumentativ) și aspecte legate de logica și coerența mesajului argumentativ.

Toate acestea sunt incluse în reperele care detaliază cerința propriu-zisă și în baremul de corectare și de notare. Buna stăpânire a acestor elemente constituie o condiție fundamentală a realizării unei argumentări reușite, la care se adaugă necesitatea deținerii unor cunoștințe de cultură generală și/sau a unei reflecții serioase pe tema dată, a unei gândiri logice și creative, o exprimare corectă și expresivă și evitarea erorilor semantice, stilistice sau de conținut.

Luăm ca exemplu următorul subiect:

SUBIECTUL I. B. (20 de puncte)

Redactează un text de 150 – 300 de cuvinte, în care să argumentezi dacă practicarea unui sport în echipă are sau nu efecte benefice asupra unui Tânăr, folosind informațiile din fragmentul dat.

20 de puncte

Notă! În elaborarea răspunsului, te vei raporta la informațiile din fragmentul dat. Folosirea altor informații este facultativă.